

LANDELIJK OVERLEG SPORTGEZONDHEIDSONDERZOEK (LOSO)

Prof. dr F.J.G. Backx, Universitair Centrum voor Sportgeneeskunde UMC Utrecht
Prof. dr R. L. Diercks, Universitair Centrum voor Sport, Beweging en Gezondheid UMCG Groningen
Dr F. Hartgens, Maastrichts Universitair Medisch Centrum⁺ (MUMC-MOVE)
Prof. dr B.W. Koes, Musculoskeletal Science Center (MUSC) Erasmus Medisch Centrum, Rotterdam
Prof. dr W. van Mechelen, Afdeling Sociale Geneeskunde en het EMGO+ Instituut VUmc Amsterdam
Drs C.R. van der Togt, adviseur

Welke organisaties vormen het LOSO?

Naar aanleiding van het RGO rapport (Advies Onderzoek Sportgezondheidszorg, Sport en Bewegen, 2001) en op initiatief van de VSG, met steun van VWS en later gesteund vanuit het programma SBG van ZonMw, werd het LOSO opgericht. Het LOSO is een samenwerkingsverband tussen

- het Universitair Centrum voor Sport, Beweging en Gezondheid van het UMCG Groningen;
- de Afdeling Sociale Geneeskunde en het EMGO+ Instituut van het VU medisch centrum Amsterdam;
- het Universitair Centrum voor Sportgeneeskunde (UCS) van het UMC Utrecht;
- het Maastrichts Universitair Medisch Centrum⁺ (MUMC-MOVE).
- Recent heeft het multidisciplinaire onderzoeksinstituut Musculoskeletal Science Center (MUSC) van het Erasmus Medisch Centrum, Rotterdam zich als 5^e partner aangesloten bij het LOSO.

Waarom werd LOSO opgericht?

- Herkenbaar loket/platform; sturing op zorgvragen,
- Meer draagvlak bij opdrachtgevers van onderzoek (overheid en eventuele andere partijen),
- Meer volume (meer onderzoeksprojecten met meer onderzoekers),
- Meer output (wetenschappelijke publicaties),
- Operationele samenwerking tussen universiteiten (kennis, proefpersonen, apparatuur),
- Samenwerking andere universiteiten en kennisinstituten

Wat wil het LOSO ?

Het LOSO heeft als missie hoogwaardig, praktijk-*driven*, onderzoek uit te (doen) voeren of te ondersteunen in het domein van Sport, Bewegen en Gezondheid. Hierbij is een open en laagdrempelige relatie met het veld een voorwaarde. Daarnaast wil het LOSO de disseminatie van de gegenereerde kennis faciliteren (ondersteunen en begeleiden).

LOSOS wil in samenwerking met veldpartijen en onderzoeksinstituten een blijvend platform vormen voor wetenschappelijk onderzoek op het gebied van Sport, Bewegen en Gezondheid.

Wat zijn concreet de doelen van het LOSO?

1. (Doen) uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek.
2. Landelijk structureren, herkenbaar en bereikbaar maken van de onderzoeksactiviteiten binnen het gebied van de sportgezondheid rond herkenbare academische kernen.
3. in afstemming met universitaire lijnen en maatschappelijk organisaties, de veldpartijen, prioriteren en programmeren van wetenschappelijk onderzoek
4. Faciliteren van implementatie van de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek

Wat heeft LOSO tot nu toe opgeleverd?

- Een gestructureerd samenwerkingsverband primair gericht op:
 - het gezamenlijk coördineren, opzetten en uitvoeren van onderzoek,
 - het gezamenlijk ontwikkelen en evalueren van protocollen voor preventie,
 - het verdelen van de onderzoeksvragen,
 - het gezamenlijk uitvoeren van onderzoeken,
 - elkaar ondersteunen bij specifieke onderzoeksvragen.
- Een vastgestelde LOSO matrix waarin de sterke punten en aandachtsgebieden van de partners herkenbaar zijn.
- Optreden als één groep bij overleg met uitvoerende organisaties.
- Onderzoeksresultaten in de vorm van publicaties en promoties: 5 in 2008 en 2009 in Groningen en VUMC.
 - Projecten (Liesblessure, overtraining, enkel stabiliteit, bewegen en diabetes, hardloponderzoek, tendinopathie, Parkinson, psychische stoornissen).

- Opzetten en uitvoeren grote gezamenlijke multicenter onderzoeksprojecten
- Verspreiding /knowledge transfer via wetenschappelijke artikelen, wetenschappelijk dag, congressen, regionale activiteiten, projecten en participatie in samenwerkingsverbanden.

Wie zijn de “stakeholders” van LOSO?

Strategische partners

Strategische partners van LOSO zijn NOC*NSF (vertegenwoordiger van de georganiseerde sport in Nederland), de Vereniging voor Sportgeneeskunde (vertegenwoordiger van sportmedisch Nederland), ZonMw en het Ministerie van VWS. Deze partijen hebben een strategisch belang bij de totstandkoming van een wetenschappelijk programma SBG en/of hebben aan de basis gestaan om dit te initiëren. Zij vormen de “klankbordgroep” van LOSO

Veldorganisaties

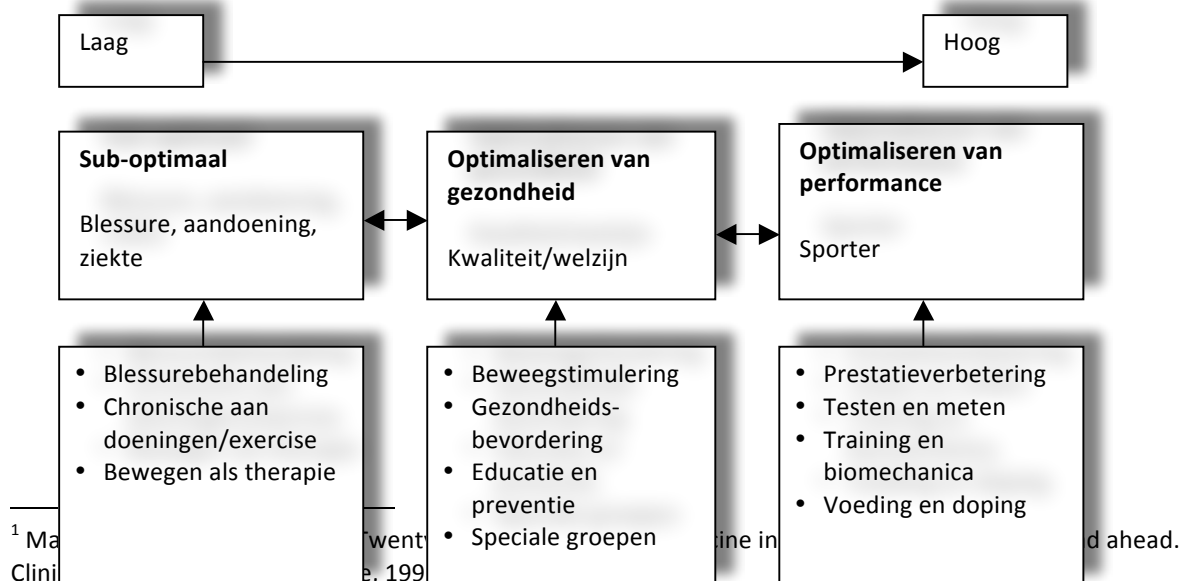
Veldpartijen zijn organisaties die onderzoeksvragen kunnen genereren, kennis kunnen afnemen en/of kennis kunnen doorsturen (als intermediair) naar de praktijk van SBG. Te denken valt aan onderwijsinstellingen, sportmedische instellingen, gezondheidsinstellingen/-organisaties, sport- en beweegorganisaties. Aanspreekpunt (generator van onderzoeksvragen) kan de individuele veldorganisatie zijn of zijn/haar koepelorganisatie.

Belangrijk in dit verband ook is het Kennis Transfer Sportgezondheid (KTS), een initiatief van Sportgeneeskunde Nederland gesteund door het ministerie van VWS.

Onderzoekdomein LOSO

De onderzoekers Matheson en Pipe (1995) hebben een ‘Human Performance continuüm model’¹ opgesteld dat het domein van LOSO goed representeert. Het continuüm loopt van ‘laag’ naar ‘hoog’ en geeft een mogelijke ontwikkeling in welzijn, gezondheid en prestatie weer. Een populatie wordt (schematisch) onderverdeeld in drie subcategorieën:

- suboptimale groep (met een ziekte en/of aandoening),
- de groep waarbij het optimaliseren van de gezondheid belangrijk is (en die geen suboptimale gezondheid hebben) en
- de groep waarbij het optimaliseren van de prestatie centraal staat. Dit laatste hoeft natuurlijk niet alleen gericht te zijn op Olympische niveaus; dit geldt in feite voor elke wedstrijdporter.

Figuur 1; Naar Matheson en Pipe (1995); 'Human Performance continuuum model'

Het LOSO streeft er naar aan de hand van dit model de onderzoeksthema's te definiëren. De eerder gehanteerde LOSO matrix richt zich vooral op het curatieve traject. In bovenstaand model wordt explicieter aandacht geschonken aan de preventieve en prestatieve trajecten.

Implementatie

Implementatie van wetenschappelijk onderzoek is van groot belang. Over implementatie kan het volgende worden opgemerkt:

- De primaire verantwoordelijkheid van wetenschappelijke onderzoekers ligt bij de vorm en inhoud van het onderzoek, meetbaar en toetsbaar in de vorm van publicaties, voordrachten en promoties. Vanuit de onderzoeksinstituten dienen evenwel de maatschappelijke gevolgen van wetenschappelijk onderzoek, implementatie in de praktijk en het genereren van onderzoeksvragen vanuit de praktijk, gewaarborgd te worden.
- Door de veldorganisaties te betrekken bij de selectie en formulering van de onderzoeksvragen wordt voor die veldorganisaties de implementatie erg waardevol en direct relevant. Door zorgvuldig, praktijkgestuurd te werken wordt feitelijk de implementatie door de veldorganisaties uitgevoerd (zie ook *intervention mapping*).
- Implementatie kan tot het niveau van de gebruiker (sportpraktische onderzoeksvragen) maar kan zich beperken tot onderzoek ten behoeve van beleidsondersteuning (institutionele onderzoeksvragen).
- Het LOSO beperkt zich bij de implementatie tot het ondersteunen en begeleiden van de disseminatie van kennis (algemene implementatie). Te denken valt dan aan publicaties, voordrachten, beleidsontwikkeling, scholen van partijen, participeren in kennisnetwerken.
- Het KTS zal ook vertegenwoordigd zijn in de klankbordgroep. Het KTS initiatief van Sportgeneeskunde Nederland is erop gericht de implementatie in het veld van sportgezondheid te versterken. Enerzijds worden praktijkvragen uit het veld gekoppeld aan onderzoeksvragen. Anderzijds worden via expertgroepen kennis gebundeld en trajecten als richtlijnontwikkeling, productontwikkeling en andere verspreiding onder doelgroepen en andere vormen van implementatie geïnitieerd.
- Implementatie begint bij de start van het onderzoeksproject.

Academische werkplaatsen

Voorgesteld wordt het LOSO onderzoek te ordenen in de vorm van een academische werkplaats. Dit is een bestaande structuur in Nederland die buitengewoon geschikt lijkt voor dat wat het LOSO beoogt.

ZonMw² definieert een academische werkplaats (in de *public health*) als een gestructureerde, regionale samenwerking, primair tussen eerste lijns zorgorganisaties, GGD(en) en universitaire afdeling(en), eventueel in combinatie met één of meerdere buiten-universitaire kennisinstituten of gezondheidsbevorderende instellingen (GBI's).

Daarnaast kent een academische werkplaats de volgende kenmerken³:

- Aantoonbare wisselwerking tussen praktijk, beleid, onderzoek en onderwijs.
- Onderzoek op geleide van maatschappelijk relevante probleemstellingen, afkomstig vanuit de GGD'en, eerste lijns zorgorganisaties, passend binnen de genoemde speerpunten.

² www.zonmw.nl

³ Uit Programma Academische Werkplaatsen Publieke Gezondheid 2005-2008 (ZonMw)

- Biedt via een onderzoeksmatige wetenschappelijke onderbouwing bruikbare producten en diensten voor de praktijk.
- Verspreiding, communicatie en bevordering van gebruik van resultaten, afkomstig uit praktijk en onderzoek, via voor praktijkdoelgroepen relevante kanalen.
- Verspreiding, communicatie en bevordering van gebruik van resultaten, afkomstig uit praktijk en onderzoek, via voor onderzoekers relevante kanalen.

Deze kenmerken legitimeren de inrichting van wetenschappelijk onderzoek Sportgezondheid in de vorm van een academische werkplaats. De definitie en omschrijving van een academische werkplaats past echter maar ten dele binnen het veld van de sportgeneeskunde en de sportgezondheid. De potentiële partners zijn, naast onderwijsinstellingen, sportgeneeskundige afdelingen in ziekenhuizen, sportbonden en –koepels, en eventueel GGD's waar het om activiteiten voor grote bevolkingsgroepen gaat.

Een Academische Werkplaats Sportgezondheid zou de volgende karakteristieken kunnen hebben:

- Een gestructureerde, regionale samenwerking, primair tussen sportorganisaties, (sport)medische organisaties en instellingen, maatschappelijke organisaties (gemeenten, provincies) enerzijds en universitaire afdeling(en), eventueel in combinatie met één of meerdere buiten universitaire kennisinstituten of gezondheidsbevorderende instellingen anderzijds.
- Er vindt aantoonbare wisselwerking plaats tussen praktijk, beleid, onderzoek en onderwijs.
- Het onderzoek vindt plaats op geleide van relevante probleemstellingen uit het veld van SBG.
- De thema's/onderwerpen van het onderzoek passen binnen het onderzoeksdomein LOSO.
- Het onderzoek biedt via een onderzoeksmatige wetenschappelijke onderbouwing bruikbare producten en diensten voor de praktijk van sport, bewegen en gezondheid.
- Verspreiding, communicatie en bevordering van gebruik van resultaten, afkomstig uit praktijk en onderzoek, verloopt via voor praktijkdoelgroepen relevante kanalen. Belangrijk onderdeel hierbij is het KTS initiatief van Sportgeneeskunde Nederland.
- Verspreiding, communicatie en bevordering van gebruik van resultaten, afkomstig uit praktijk en onderzoek, verloopt via voor onderzoekers relevante kanalen.

De LOSO partners zullen met hun regionale samenwerkingspartners (veldorganisaties) academische werkplaatsen vormen waarbij de LOSO partners onderzoeksvragen uit de praktijk krijgen en onderzoeksresultaten in de praktijk implementeren. Bundeling hiervan vindt plaats in de Klankbordgroep. In de bijlage staan de regionale samenwerkingsverbanden zoals die thans zijn beschreven.

De LOSO partners zullen een goed georganiseerde en structurele samenwerking creëren met hun respectievelijke regionale veldpartijen en maken daarmee de LOSO partners kansrijker om onderzoek gefinancierd te krijgen en biedt tegelijkertijd infrastructuur voor de uitvoering van onderzoeken. Een en ander dient in de vorm van regionale samenwerkingsovereenkomsten (convenant) te worden vastgelegd.

Voorgestelde werkwijze

De werkwijze binnen een volgende subsidieronde, waarbij gebruik wordt gemaakt van de hierboven genoemde structuur als 'Academische Werkplaats Sportgezondheid' kan dan als volgt zijn:

1. Vragen worden door het veld ingebracht in de Klankbordgroep. De onderzoeksvragen dienen passend te zijn op het bredere beleidskader⁴. Er zijn ook andere wijzen van onderzoeksvragen generen/verzamen: jaarlijkse seminars, consultaties met praktijk/werkbezoeken, website.
2. In de Klankbordgroep wordt geadviseerd of, en zo ja wanneer, dit op de onderzoeksagenda komt. Dit is de primaire verantwoordelijkheid van de Klankbordgroep.

⁴ Het beleidskader wordt bepaald door VWS en ZonMw. Het lijkt aan te bevelen de veldpartijen (via de Klankbordgroep) hier ook invloed op te geven.

3. Als het vanuit de Klankbordgroep op de onderzoeksagenda wordt geplaatst wordt door de betreffende veldorganisatie samen met LOS0 een onderzoeksaanvraag geformuleerd en bij ZonMw ingediend. In die zin ondersteunt dit traject de lopende regelingen.
4. Afzender is LOS0, uitvoerder is de nader te bepalen expert (instituut) op een bepaald gebied.
5. ZonMw zal dan beoordelen op basis van prioriteit (vanwege de afzender: de Klankbordgroep) en kwaliteit (de aanvraag van de onderzoekers).
6. Met veldpartijen worden overeenkomsten gesloten over de samenwerking (genereren van onderzoeksvragen, uitvoering van onderzoek en ‘terugploegen’ van de kennis).

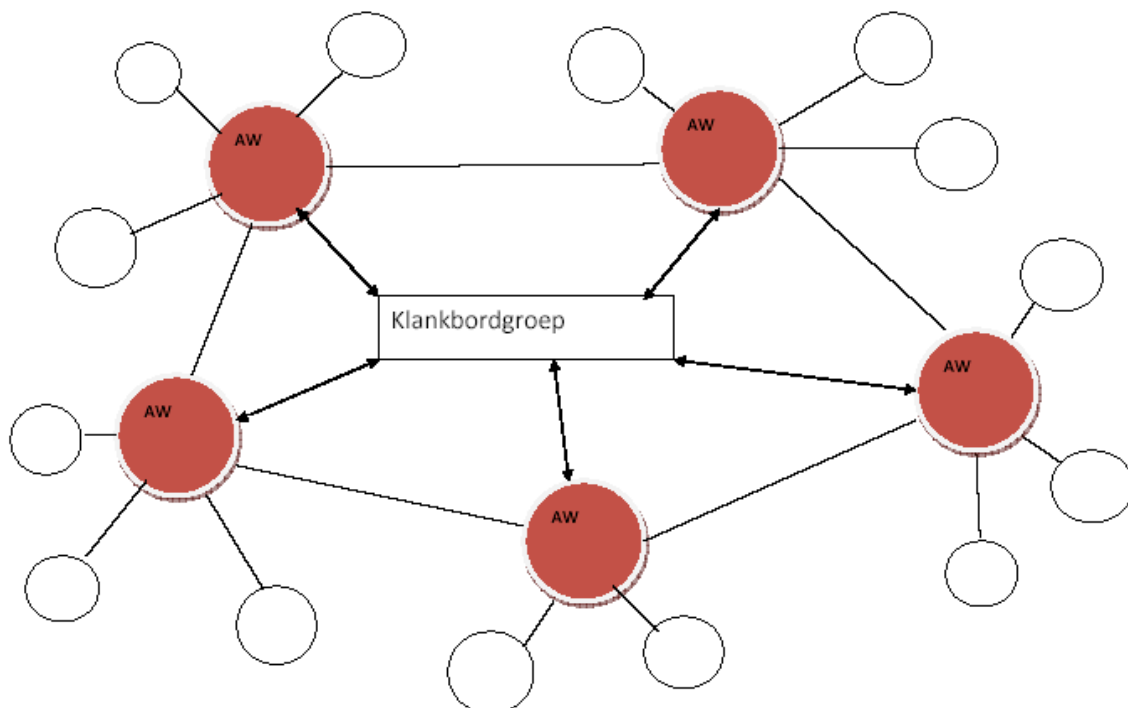
Hoe nu verder?

Beoogd dient te worden dat het Ministerie van VWS en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) aan ZonMw de opdracht verstrekt om wetenschappelijk onderzoek op het gebied van sportgezondheid door LOS0 partners en veldorganisaties in de vorm van zo een structuur te bundelen.

Met deze opdracht zou het volgende vastgesteld moeten worden:

- Nationaal Programma Sportgezondheid: dit dient binnen de beleidskaders van VWS ingevuld te worden. waarbij de Klankbordgroep als ‘veldvertegenwoordiger’ een rol kan spelen. Zie eerder voor de verantwoordelijkheid van de Klankbordgroep als ook de samenstelling. De positie is geschetst in bijlage 1.
- Academische Werkplaatsen: Groningen, Utrecht Amsterdam, Maastricht, Rotterdam, de huidige LOS0 partners met hun respectievelijke netwerken. Voor een beschrijving; zie bijlage 2.
- Speerpunten: de ordening van de speerpunten kan analoog geschieden aan de ordening van het voorgestelde LOS0 onderzoeksdomein (zie eerder).

Bijlage 1: Organogram Academische Werkplaatsen Sportgezondheid in samenhang met Klankbordgroep

Onderdelen:

- Klankbordgroep bestaande uit de strategische partners, de LOSO partners, veldorganisaties en een KTS (Kennis Transfer Sportgezondheid) vertegenwoordiger;
- Academische Werkplaatsen Sportgezondheid van de LOSO partners;
- Per LOSO partner een aantal satellieten.

Bijlage 2: Specifieke invulling van Academische Werkplaatsen Sportgezondheid

Onder zijn van een aantal LOSO partners de regionale samenwerkingspartners gedefinieerd. Deze lijst wordt nog gecompleteerd met het regionale netwerk van de nieuwste LOSO partner, Rotterdam.

Academisch centrum Groningen	Het Universitair Centrum voor Sport, Beweging en Gezondheid van het UMCG Groningen
Andere academische centra	Binnen LOSO: VUMC, UMC. Tendinopathie groep: Erasmus MC, UU veterinaire
Hogescholen	Hanze hogeschool, Saxion Hogeschool
Sportmedische centra (SMA)	Regionaal : SMA Friesland, SMA Groningen, Meppel, Zwolle Nationaal: SGA Leidschendam
(Top) sportcentra/bundelingen	Sportstad Herenveen, Topsport centrum noord Nederland (TSN), NOC/NSF, SC Heerenveen. FC Groningen
Onderzoekscentra	TNO Innosport, TU Twente
Gemeentelijke gremia (gemeente, GGD)	Gemeente Groningen, Sportstad Heerenveen
Medische centra (revalidatie)	Beatrixoord, Revalidatie Friesland
Academisch centrum Amsterdam	De Afdeling Sociale Geneeskunde en EMGO+ Instituut van het VU medisch centrum Amsterdam
Andere academische centra	AMC, ErasmusMC, UMCG, UMC Maastricht,
Hogescholen	HvA Amsterdam (fysiotherapie en ALO), Windesheim Zwolle
Sportmedische centra (SMA)	
(Top) sportcentra/bundelingen	Sportcentrum VU, Pieter van den Hoogenband sportbad
Onderzoekscentra	FALW VU, Spinlab, Nivel, Rivm, TNO, Innosport, CenV, Trimbos
Gemeentelijke gremia (gemeente, GGD)	DMO Amsterdam, DRO Amsterdam, GGD Amsterdam, GGD ZHE, Stichting Westelijke Tuinsteden, Woningbouwvereniging Ymere
Medische centra (revalidatie)	Jan van Breemeninstituut
Overige	Ajax, KNAU, KNZB, StiVoRo, Krajicek Foundation
Academisch centrum Utrecht	Het Universitair Centrum voor Sportgeneeskunde van het UMC Utrecht
Andere academische centra	UMCG, Erasmus MC, UMC Nijmegen, VUMC, MUMC+
Hogescholen	HU Utrecht (fysiotherapie), HvA Amsterdam (ALO), HAN (fysiotherapie), AVANS Hogeschool Breda
Sportmedische centra (SMA)	SMA Utrecht, SGA Woerden, SMC KNVB-Zeist, SMC Papendal, SGA Leidschendam, SMA Amerongen; SGA Maxima MC
(Top) sportcentra/bundelingen	NOC*NSF, KNVB, KNHB, KNKV, KNZB, KNGU, Olympisch Steunpunt Utrecht, Sportcentrum Olympos, KNVB Sportcentrum; Vereniging Sport Utrecht, FC Utrecht, Triton en 14 kernsportverenigingen
Onderzoekscentra	TNO; RIVM; Consument & Veiligheid; Mulier Instituut; SCP
Gemeentelijke gremia (gemeente, GGD)	Dienst Sport & Recreatie Gemeente Utrecht
Medische centra (revalidatie)	De Hoogstraat; Medicort; Trias in Utrecht; Militair Revalidatie Centrum Doorn
Academisch centrum Maastricht	Maastrichts Universitair Medisch Centrum ⁺ (MUMC-MOVE)
Andere academische centra	VUMC/UMCG/UU/UMCN
Hogescholen	Fontys Sporthogeschool, Hogeschool Zuyd
Sportmedische centra (SMA)	SMA Maastricht
(Top) sportcentra/bundelingen	Topsport expertise centrum Limburg, Rabobank Wielploeg, UM Topsport centrum, NOC/NSF
Onderzoekscentra	CIRO Horn, Maxima Medisch Centrum Veldhoven, Catharina Ziekenhuis Eindhoven, St Anna Ziekenhuis Geldrop
Gemeentelijke gremia (gemeente, GGD)	Dienst Sport & Recreatie Gemeente Maastricht
Medische centra (revalidatie)	Revalidatie centrum Hoensbroek
Overige	Ajax, TVM schaatsploeg, DSB Dameswielrenploeg, HATC Eldoret (Lornah Kiplagat)